

ЕПС ПРОЈЕКАТ ПОДРШКА ЛИКВИДНОСТИ ЈП ЕПС Нетехнички сажетак

Децембар 2022. године

Припремљено за:

Европску банку за обнову и развој (EBRD)

Environment and Sustainability Department,
One Exchange Square,
London, EC2A 2JN, UK

Пројекат бр. _____

САДРЖАЈ

1. Основни подаци о ЈП ЕПС	3
2. Контекст	5
3. Аспекти и утицај на животну средину и социјална питања	6
3.1. Ваздух	7
3.2. Земљиште и вода	8
3.3. Управљање отпадом	8
3.4. Расељавање	9
3.5. Сарадња и комуникација са заинтересованим странама	9
4. Безбедност и здравље на раду	11
5. Системи менаџмента	11
6. Обновљиви извори енергије - ОИЕ	13
7. Резиме ESAP за пројекат „Подршка ликвидности ЈП ЕПС“	13

1. Основни подаци о ЈП ЕПС

Оснивач ЈП ЕПС је Република Србија, и права Оснивача остварује Влада Републике Србије. Органи Јавног предузећа „Електропривреда Србије“ су Надзорни одбор и директор. Надзорни одбор и директора именује Влада Републике Србије. ЈП ЕПС има седам извршних директора које бира директор.

ЈП ЕПС је једини оснивач два зависна привредна друштва и три јавна предузећа на Косову и Метохији. Од јуна 1999. године ЈП ЕПС није у могућности да управља својим капацитетима на Косову и Метохији.

Мисија

Сигурно снабдевање купаца електричном енергијом, под тржишно најповољнијим условима, уз стално подизање квалитета услуга, унапређење бриге о животној средини и увећање добробити заједнице.

Визија

Друштвено одговорна, тржишно оријентисана и профитабилна компанија, конкурентна на европском тржишту и са значајним утицајем у региону, препозната као поуздан партнер домаћим и међународним компанијама.

Циљеви:

- поуздана производња и снабдевање купаца електричном енергијом у складу са условима испоруке;
- организационо, техничко-технолошко и економско-финансијско унапређење;
- реализација програма за заштиту животне средине и повећање енергетске ефикасности који ће испоштовати националну регулативу и очекиване стандарде ЕУ;
- корпоративизација ЈП ЕПС уз очување и јачање интегритета компаније, постепена власничка трансформација и стратешко партнерство на појединим развојним пројектима;
- учешће у интерном и регионалном тржишту електричне енергије и успостављање утицајне позиције у региону.

Делатност

Претежна делатност ЈП ЕПС је снабдевање електричном енергијом и трговина електричном енергијом. ЈП ЕПС обавља и делатности производње електричне енергије и производње електричне и топлотне енергије у комбинованом процесу, као и делатности експлоатације лигнита. Према процењеној вредности капитала и броју запослених радника (са запосленима са Косова и Метохије), ЈП Електропривреда Србије представља највеће предузеће у земљи.

Производња угља

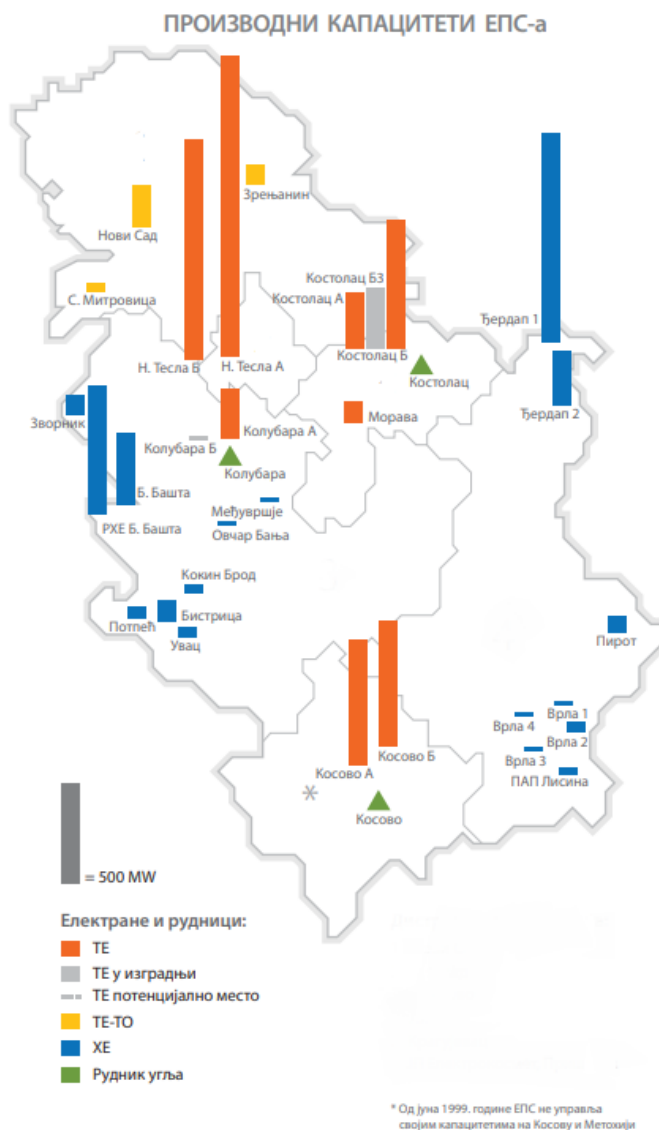
ЈП ЕПС производи угаљ у колубарском и костолачком угљеном басену. Угаљ произведен у рударском басену „Колубара“ омогућава да се произведе око 45% електричне енергије у ЈП ЕПС, а угаљ са костолачког копа обезбеђује још око 20% производње електричне енергије. Максимална годишња производња угља у ЈП ЕПС остварена је 2011. године и износила је 40,3 милиона тона угља док се просечна производња креће око 37 милиона тона угља. Рударски басен „Колубара“ производи у просеку око 29 милиона тона угља, при чему је производња у 2021. години била знатно мања – 26,5 милиона тона. Костолачки угљени басен производи просечно око 9 милиона тона угља.

Производња електричне енергије

ЈП ЕПС је најпоузданији ослонац енергетског система Републике Србије. У 2021. години произведено је 33.834 GWh електричне енергије. Капацитети за производњу електричне енергије којима управља ЈП ЕПС су укупне снаге 7.391 MW. У 6 термоелектрана на угљ производје се око 65% електричне енергије у Србији, док се око 35% добија из 16 хидроелектрана. Максимална годишња производња електрана којима управља ЈП ЕПС, посматрано од 1990. године, остварена је 2013. године - 37.433 GWh електричне енергије.

У 2021. години произведено је 33.834 GWh електричне енергије. ЈП ЕПС је донело низ веома значајних одлука које су створиле услове за рехабилитацију и модернизацију производних капацитета, чији је циљ био повећање производње електричне енергије и обезбеђивање редовног и стабилног снабдевања свих купаца из електрана којима управља ЈП ЕПС. Сваки од тих пројеката је обухватао и унапређење заштите животне средине и примену најсавременијих технологија за смањивање негативних утицаја на животну средину у окружењу објеката ЈП ЕПС-а.

На фотографији број 1 приказани су производни капацитети ЈП ЕПС.

Слика 1. Производни капацитети ЈП ЕПС

2. Контекст

У складу са опредељењем за приступање Европској унији, Република Србија је у децембру 2020. године потписала Софијску декларацију о „Зеленој агенди за Западни Балкан“. Овим је Србија прихватила да прилагоди своју климатску политику, формулише циљеве у области климе и енергије у складу са плановима ЕУ за транзицију до 2030. године транспонује ЕУ прописе у области климе, усклади се са Стратегијом ЕУ о адаптацији на климатске промене, интензивније развије начине за смањење емисије ГХГ и обезбеди зелену трансформацију енергетског сектора коришћењем угљенично неутралних технологија. Ради реализације „Зелене агенде“ интензивно се ради на прилагођењу националног стратешког, легислативног и регулаторног оквира.

Припремљени су предлози два најважнија национална стратешка документа за енергетски сектор:

- Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије (ИНЕКП) за период до 2030. године са пројекцијама до 2050. године (да би се осигурала доследност са дугорочним релевантним циљевима политике на нивоу ЕУ, UNFCCC и Енергетске заједнице); и
- Стратегија развоја енергетике Републике Србије за период до 2040. године са пројекцијама до 2050. године.

Нацртима ових докумената се утврђују смернице за енергетску транзицију, предвиђено озелењавање енергетског сектора, изградња нове инфраструктуре, већа употреба ОИЕ и повећање енергетске ефикасности. ИНЕКП-ом ће се утврдити енергетски и климатски национални циљеви за 2030. годину, на основу пројекција тих циљева обухваћених ревидираном Стратегијом ниско-угљеничног развоја.

Нацрт Интегрисаног националног енергетског и климатског плана (ИНЕКП) за период до 2030. године је предмет јавне расправе. Очекује се да ће ИНЕКП бити усвојен почетком 2023. године. Овај план има за циљ да до 2030. године удео обновљивих извора енергије у производњи струје у држави буде 46,4%, да удео обновљивих извора енергије у укупној потрошњи енергије буде 35,9%, а смањење емисије гасова стаклене баште буде 40,4% у поређењу са вредностима из 1990. године. ЈП ЕПС је размотрило могућности за декарбонизацију свог производног портфолија. Након усвајања ИНЕКП -а, ЈП ЕПС ће усвојити своје оперативне планове како би се установили национални циљеви. ЈП ЕПС ће уложити напоре да се крене са TFCD извештавањем од 2024. године.

У априлу 2021. године донет је сет нових закона у области енергетике („Службени гласник РС”, бр. 40/2021) - Измене и допуне Закона о енергетици, Закон о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије, Закон о коришћењу обновљивих извора енергије, а у току је рад на пратећој подзаконској регулативи.

За прилагођење пословања ЈП ЕПС условима енергетске транзиције потребно је утврђивање услова за економски и социјално одрживу енергетску транзицију. ЈП ЕПС учествује у изради документа „Анализа праведне транзиције за Србију“, који Влада Србије припрема у сарадњи са *EBRD*, а који се највише односи на социјалну прихватљивост мера реструктурирања, преласка на нове технологије и процесе, као и постепеног гашења термоелектрана на угаљ као мере за прелазак на ниску емисију угљеника. Акциони план ће имати за циљ да се бави утицајима транзиције на раднике и заједнице преко мера за транзицију зелене економије, развој људског капитала (укључујући преквалификацију радника) и регионалну економску диверсификацију.

Србија је била једна о земаља Западног Балкана која је усвојила Декларацију о енергетској сигурности и зеленој транзицији, на самиту у Берлину у новембру 2022.

године. Берлинска декларација наглашава посвећеност земаља региона у унапређењу сарадње у процесу трансформације енергетског сектора и Европског зеленог плана.

У циљу декарбонизације електроенергетског сектора, у недостатку потпуног регулаторног и стратешког оквира у Републици Србији, разматрајући начине прилагођавања борби против климатских промена уз одржавање структура и нивоа производње којим би се обезбедила сигурност снабдевања, енергетска транзиција и одрживо пословање компаније, ЈП ЕПС је утврдио концепт развоја заснован на повећању обновљивих извора енергије. Овај концепт подразумева интензивни развој пројеката који користе „зелене технологије“, као што су пројекти искоришћења обновљивих извора енергије - ветар, солар, пројекти гасних електрана, прилагођење пројеката развијаних у ЈП ЕПС за искоришћење преосталог хидро потенцијала у Републици Србији и испитивање свих других могућности за дугорочно обезбеђење довољне количине енергетске енергије.

3. Аспекти и утицај на животну средину и социјална питања

Најважнији енергетски ресурс Републике Србије је угаљ, пре свега нискокалорични лигнит који се користи за производњу електричне енергије. Стога, производним портфељом ЈП ЕПС доминирају термоелектране које имају и највећи утицај на животну средину, пре свега, на ваздух. Нежељене последице огледају се у испуштању емисија сумпор-диоксида, оксида азота и прашкастих материја, као и угљен-диоксида.

Најзначајнији аспекти утицаја на животну средину су:

- емисије материја које утичу на квалитет ваздуха, воде и земљишта;
- управљање отпадом, управљање хемикалијама;
- бука,

Заштита животне средине је један од приоритета у пословању Јавног предузећа *Електропривреда Србије* (ЈП ЕПС) и саставни је део стратегије управљања компанијом. План активности у области унапређења заштите животне средине осликава сагледавање ЈП ЕПС у погледу неопходних инвестиција, процењених трошкова у вези са њима, и планираних временских рокова за њихово постизање. Заснива се на најбољим информацијама, тренутно доступним, и прати стратешки правац дефинисан опредељењем Републике Србије приступању Европској Унији и стратешким документима дефинисаним на нивоу државе.

У протеклом периоду ЈП ЕПС је уложио значајна финансијска средства у област унапређења заштите животне средине у циљу смањења утицаја рада термоенергетских постројења на животну средину. Реализовани су пројекти са циљем смањења загађења ваздуха, воде, земљишта и др.

У заштиту животне средине ЈП ЕПС је у периоду од 2002.-2021. године инвестирао око 700 милиона евра. Значајан део средстава обезбедиле су Европска комисија и друге међународне финансијске институције, а део средстава је обезбедила и сама компанија.

Инвестиције којима је смањен негативан утицај на земљу, ваздух и воду у близини објеката ЈП ЕПС-а, биле су у функцији поштовања обавеза домаћих и законских прописа ЕУ, као и обавезујућих међународних уговора и конвенција.

У складу са обавезама из Споразума о сарадњи између ЈП „Електропривреде Србије“ и Европске банке за обнову и развој (EBRD), ЈП ЕПС сваке године врши анализу стања заштите животне средине и резултате анализе представља кроз формализован модел извештаја под називом „Извештај о стању животне средине у ЈП Електропривреда

Србије за (анализирану годину)“. Извештај о стању животне средине се доставља ЕБРД и ресорним институцијама у Републици Србији. Објављује се на званичној интернет презентацији ЈП ЕПС (линк у наставку: [Извештај о стању ЗЖС у ЈП ЕПС за 2021. годину.pdf \(eps.rs\)](#) и на тај начин је транспарентно приказано стање животне средине у ЈП ЕПС почев од емисија у воду, ваздух и земљиште; затим предузете и планиране активности у циљу унапређења стања животне средине, као и остварена сарадња ЈП ЕПС са заинтересованим странама по питању заштите животне средине. Извештајем су обухваћени и подаци о безбедности и здрављу на раду.

Према горе наведеном Извештају укупне годишње емисије за угљен диоксид за 2020. годину износиле су 28,6 милиона тона по години, док су за 2021. годину емисије износиле 25,8 милиона тона по години.

3.1. Ваздух

Смањење негативног утицаја на квалитет ваздуха реализацијом приоритетних пројеката у области заштите животне средине у периоду 2003-2022. године, значајно је унапређена заштита ваздуха:

- смањене емисије прашкастих материја на захтевани ниво у складу са Large Combustion Plant Directive LCP (Directive 2001/80/EC) до 50 mg/Nm^3 .
- годишње емисије честица у ваздух смањене шест пута у односу на период пре инвестиционих пројеката;
- смањена загађеност ваздуха у околини Обреновца, Костолца и околних насеља

У термоенергетским објектима на 14 блокова реконструисани су електрофилтери у циљу смањења емисија прашкастих материја у ваздух, чиме је њихов рад усаглашен са законским захтевима у погледу граничних вредности емисија прашкастих материја. Емисије прашкастих материја са 66.626 t по години према податку из Извештаја о стању животне средине у ЈП ЕПС за 2003. године су смањене на 7.474 t по години према податку из Извештаја о стању животне средине у ЈП ЕПС за 2021. годину. Након што се заврши изградња система за одсумпоровање сагледаће се потреба за евентуалним додатним мерама за смањење емисија прашкастих материја, имајући у виду чињеницу да влажни системи за одсумпоровање додатно смањују емисије прашкастих материја, као и потребе за смањење садржаја живе и тешких метала, хлорида и флуорида.

У циљу смањења емисије сумпор-диоксида (SO_2) у термоелектранама ЈП ЕПС се уградњу постројења за одсумпоровање димних гасова. Израђено је постројење за одсумпоровање димних гасова влажним поступком у локацији ТЕ „Костолац“ Б. У току су завршне активности на реализацији пројекта изградње система за одсумпоровање димних гасова на локацији ТЕ „Никола Тесла“ А, блокови А3-А6. Започет је пројекат ОДГ на локацији ТЕ „Никола Тесла“ Б, где се након изградње овог постројења очекују емисије SO_2 за око 15 пута мања у односу на садашњу, обзиром да ће се постројење радити одмах на 130 mg/Nm^3 . Потребно је да се систем за одсумпоровање димних гасова изгради и на локацији ТЕ „Никола Тесла“ А, блокови А1 и А2.

Почетком примене нових, стриктнијих граничних вредности за емисије NO_x неопходно је да се у ТЕ ЕПС примене примарне мере (уградња савремених „low- NO_x “ горионика и реконструкција млинова за угаљ), а у неким случајевима и секундарне мере како би се емисије азотних оксида довеле у сагласност са законским ограничењима. На блоковима А3, А4 и А5 у Термоелектрани „Никола Тесла А“ су извршене реконструкције горионика у циљу смањења емисије азотних оксида и повећања снаге блока (блок А4). Такође, примарне мере за смањење емисија азотних оксида уведене су и на блоку Б1 у ТЕ „Костолац“ Б, док су примарне и секундарне мере уведене на блоку Б2 у ТЕ „Костолац“ Б. У ТЕ „Никола Тесла“ блок Б1 је уграђен примарни систем за редукцију азотних оксида. Такође, за ТЕНТ А блокови А3-А6 израђен је Идејни пројекат за смањење азотних оксида секундарним мерама и достављен Републичкој ревизионој комисијина

разматрање. Планирано је да се заврши увођење примарних и секундарних мера и на свим на оним блоковима на којима то до сада није урађено.

Сва термоенергетска постројења топлотне снаге веће од 50 MWth имају обавезу континуираног мерења емисије сумпор-диоксида, азотних оксида, прашкастих материја и угљен монооксида у ваздух.

ЈП ЕПС даје свој допринос борби против климатских промена, првенствено кроз пројекте технолошког унапређења система, применом мера енергетске ефикасности, као и повећањем капацитета за производњу из обновљивих извора енергије. Такође, завршен је пројекат успостављања система за праћење и извештавање о емисијама CO₂ у ЈП ЕПС – MRV систем према захтевима европске регулативе у вези ЕУ ЕТС.

У циљу припреме ЈП ЕПС за примену MRV система за извештавање о емитованим количинама CO₂ у 2022. години извршена је акредитација две лабораторије и то у ТЕКО Б и ТЕНТ Б (ХАГИПС) за потребе испитивања угља према стандарду СРПС ИСО 17025/2017.

3.2. Земљиште и вода

Постројења ЈП ЕПС својим радом утичу на квалитет подземних и површинских вода. Смањење негативног утицаја рада термоенергетских постројења спроводи се реализацијом низа активности, као што је изградња система за пречишћавање отпадних вода и измена система за сакупљање, транспорт и одлагање пепела. Изградња постројења за третман отпадних вода завршена је у ТЕНТ А и ТЕ „Костолац Б“. У наредном периоду планирано је да се такво постројење изгради у ТЕ „Никола Тесла“ Б, ХЕ „Ђердап“, „Дринско-Лимске“ ХЕ, ТО „Вреоци“ и „Панонске“ ТЕ-ТО.

Отпадне воде од хидрауличног транспорта пепела и шљаке код термоелектрана које примењују стару технологију хидрауличног транспорта „ретке“ суспензије пепела и воде (1:10), се у виду преливних и дренажних вода испуштају индиректно или директно у водопријемник. Код маловодног транспорта суспензије пепела и воде (1:1) који се примењује на ТЕНТ Б и ТЕ „Костолац Б“, нема испуштања преливних и дренажних вода у реципијент, већ се ове воде у зимском периоду акумулирају, а у летњем користе за квашење депоније пепела. Реконструкција, односно увођење нове технологије за сакупљање, транспорт и одлагање пепела реализована је и на локацији ТЕ „Костолац“ А и ТЕ „Колубара“, блок А5. Тренутно се реализује Пројекат и на ТЕНТ А.

Контрола квалитета отпадних вода у термоенергетским постројењима и њихов утицај на водопријемнике и подземне воде врши се минимум четири до 12 пута годишње од стране акредитованих лабораторија. Такође, спроводи се редовна контрола утицаја депонија пепела и шљаке на квалитет подземних вода испитивањем квалитета вода у пијезометрима и сеоским бунарима који се налазе у околини депонија.

Током 2022. године завршена је актуелизација Студије оправданости са идејним пројектом Реконструкције постојећих и изградњу нових објеката за спровођење мера ремедијације и престанка експлоатације депоније пепела и шљаке „Средње костолочко острво“.

3.3. Управљање отпадом

У организационом погледу, управљање отпадом (процедуре, евиденција, привремено складиштење, збрињавање) је системски добро решено у ЈП ЕПС. Интеграцијом предузећа извршено је концентрисање значајних материјалних, финансијских и људских ресурса за управљање отпадом и у току је њихова оптимизација.

Изграђена су постројења за привремено складиштење отпада на локацијама ТЕ „Никола Тесла“ Б, ТЕ „Никола Тесла“ А, ТЕ „Колубара“ А и ХЕ „Ђердап“, а у наредном периоду

планирана је изградња привременог складишта отпада у ТЕ „Костолац“ А и ТЕ „Костолац“ Б.

Значајан проблем у овој области који није решен представља пливајући отпад који се сакупља на хидроелектранама. Иако пливајући отпад није директна последица рада постојења ЈП ЕПС, нити је компанија одговорна за њега, тај отпад може да ствара проблеме у раду електрана. Нарочито велики проблем представљају велике количине пливајућег отпада на депонији у хидроелектрани Ђердап.

Отпад се привремено складишти на локацији предузећа и предаје према условима из Закона о управљању отпадом, који прописује узорковање и лабораторијско испитивање отпада од стране овлашћеног правног лица, које на основу овога издаје Извештај о испитивању са налазом да ли се отпад сврстава у неопасан или опасан отпад и налазом о индексном броју отпада из Каталога отпада из домаћег прописа који је пренет из директиве ЕУ. На основу овог Извештаја отпад се предаје овлашћеном лицу коме је надлежни државни орган издао дозволу за управљање отпадом истог индексног броја отпада који је утврђен у поменутом извештају о испитивању отпада.

Додатно, успостављене су процедуре за управљање отпадом у складу са захтевима Стандарда ISO 14001 и израђен је План управљања отпадом у складу са Законом о управљању отпадом. О количинама отпада које се генеришу обављањем делатности огранка, врши се годишње извештавање. Као што је већ напред поменуто, пливајући отпад не настаје као последица активности рада хидроелектрана. Међутим због самог начина функционисања хидроелектрана долази до задржавања пливајућег отпада у акумулацији и узводно. Стога огранци врше управљање и овом врстом отпада. Донета су Упутства за поступање са пливајућим наносом на преливу брана у ХЕ Ђердап. У складу са наведеним Упутствима количине пливајућег отпада се генеришу на депонији „Давидовац“ и депонији код позајмишта „Прахово“.

3.4. Расељавање

У циљу проширења површинских копова и стварања услова за даљу експлоатацију угља спроводи се више пројеката расељавања становништва. За сваки пројекат је урађен Акциони план расељавања, у складу за Корпоративним оквиром за расељавање који је припремљен у сарадњи са EBRD и усвојен 2017. године. У току је реализација акционих планова за три насеља у рударском басену Колубара. У припреми и реализацији ових планова активно су укључени представници локалних заједница које се расељавају као и представници локалних власти. Одржавају се редовни састанци како би се избегли неспоразуми и застоји у процесу. ЈП ЕПС ће започети и редовно праћење и извештавање о начину живота и обновљеним приходима појединаца и заједница које су расељене.

3.5. Сарадња и комуникација са заинтересованим странама

Предузеће има јасно дефинисан план и организациону поставку за активности укључивања заинтересованих страна. Предузеће је припремило корпоративни План сарадње са заинтересованим странама, а Планови су припремљени и за сваки огранак као и за веће инвестиционе пројекте. Планови се редовно ажурирају и доступни су на порталу предузећа.

Укључивање заинтересованих страна кроз консултације и објављивање података је кључни елемент сарадње између ЈП ЕПС и јавности, неопходан за успешно пословање и спровођење пројеката који су везани за или могу имати утицаје на животну средину и социјална питања.

ЈП ЕПС спроводи следеће активности сарадње са заинтересованим странама које су у складу са домаћим законодавством, интерним процедурама и међународном праксом:

- Идентификација особа или заједница које могу бити под утицајем активности или пројеката ЈП ЕПС, као и других заинтересованих страна;
- Отворене консултације са онима који су под утицајем активности / пројеката, или другим заинтересованим странама, на теме заштите животне средине и социјалних питања, које их се могу тицати или их интересовати;
- Објављивање релевантних информација и адекватно обавештавање о томе, у тренутку када мишљења заинтересованих страна још увек могу да утичу на планирање активности / пројекта;
- Консултације са заинтересованим странама током свих фаза активности / пројекта;
- Спровођење процедуре којом је утврђен начин подношења и решавања поднетих коментара и жалби;
- Континуирано одржавање конструктивних односа са заинтересованим странама, кроз сарадњу током спровођења пројекта и активности; и
- Предузимање посебних мера за остваривање сарадње са угроженим групама¹ када је то потребно.

Такође, предузеће има развијен је и жалбени механизам. Представке се могу поднети на неки од следећих начина:

- Директно организациој јединици за сарадњу са заинтересованим странама, писаним путем на адресу која су јавно објављена за ту сврху, (spp@eps.rs; Јединица за сарадњу са заинтересованим странама, Балканска 13, 11 000 Београд)
- Преко интернет презентације ЈП ЕПС-а,
- У било којој пословници ЈП ЕПС-а преко писарнице.
- Путем кутија за представке, за веће инвестиционе пројекте.

Писани одговор на опште представке се доставља у року од 30 дана од дана подношења. Током тог периода, запослени у ЈП ЕПС-у који обрађују представку могу писменим путем контактирати подносиоца представке како би затражили појашњење или додатне информације.

Уколико одговор не може бити пружен у року од 30 дана, ЈП ЕПС ће о томе обавестити особу која је поднела представку у року од 7 дана од дана подношења представке и одредити нови рок који не може бити дужи од 40 дана.

Организациона једница за комуникацију са заинтересованим странама сачињава збирни преглед представки и анализу истих, што је део годишњих Извештаја о сарадњи са заинтересованим странама . Имена и информације на основу којих се може утврдити идентитет подносилаца представки се не уносе у Извештај, како би се заштитила њихова приватност.

За посебно комплексне активности или пројекте, ЈП ЕПС успоставља посебан, наменски систем за управљање представкама. Контакти и друге информације о систему се

¹ Као што је дефинисано Политиком заштите животне средине и социјалних питања Европске банке за обнову и развој (2014, ревизија 2019), под угроженим групама се подразумевају особе, које по основу родног идентитета, сексуалне оријентације, верске припадности, етничке припадности, старости, инвалидитета, економске угрожености или социјалног статуса могу бити под већим утицајем пројеката од других, и које могу наилазити на препреке у остваривању права или користи од пројеката. Угрожени појединци и/или групе такође укључују, али нису ограничене на, особе које живе испод границе сиромаштва, које не поседују имовину (земљиште), старије особе, жене или децу носиоце домаћинства, избеглице, интерно расељене особе, етничке мањине, заједнице које зависе од природних ресурса, или друге расељене особе које немају заштиту по домаћем или међународном праву.

представљају локалним заједницама и појединцима који могу бити под утицајем тих активности или пројеката, и детаљно су описани у Плану сарадње са заинтересованим странама за ту активност/пројекат. Уколико се очекује да представке буду посебно комплексне и бројне, ЈП ЕПС може донети одлуку да формира посебну комисију за управљање представкама, која ће разматрати представке у другом степену и чији чланови могу бити и представници локалних власти, локалне заједнице или други релевантни представници.

Уколико активности / пројекти подразумевају ангажовање извођача и подизвођача, од њих се захтева да обрађују представке у складу са системом управљања представкама у ЈП ЕПС, а ЈП ЕПС прати њихове резултате.

Организациона јединица за комуникацију са заинтересованим странама припрема годишње Извештаје о сарадњи са заинтересованим странама. Ови извештаји такође садрже посебан део о управљању представкама на нивоу ЈП ЕПС. Извештаји су доступни на порталу предузећа, линк у наставку: [Годишњи извештај о сарадњи са заинтересованим странама 2021.pdf \(eps.rs\)](#).

4. Безбедност и здравље на раду

ЈП ЕПС је 2019. године своје запослене послао на обуку, у организацији EBRD, у Грчку како би се едуковали и касније стечено искуство пренели колегама, а све у циљу смањења броја незгода. Запослени који се баве пословима БЗР-а свакодневно врше контроле примене превентивних мера и едукацију запослених. Приликом сваке промене у технологији радног процеса, као и других аспеката који могу имати утицаја на БЗР, врши се измана Акта о процени ризика за та радна места. ЕПС за своје запослене обезбеђује адекватну заштитну опрему чиме се смањује могућност повређивања. Такође је набављена савремена опрема за спречавање пада са висине и обављено стручно оспособљавање запослених за безбедан рад на висини и дубини. Крајњи фокус је подизање свести у вези са значајем БЗР питања како би се спречили будући нежељени акциденти.

5. Системи менаџмента

ЕПС послује као јединствен пословно-технички систем, уређен према захтевима међународних стандарда, између осталог и стандарда за системе менаџмента. Континуираним унапређењем начина пословања и рада и применом адекватних алата, ЕПС остварује политике и успостављене циљеве интегрисаних система менаџмента у функцији реализације Пословне политике и циљева предузећа.

Пословање ЕПС утемељено је на инфраструктури квалитета, односно имплементацији међународних стандарда и примени захтева законске и техничке регулативе, и обезбеђује смернице за правовремено прилагођавање ЕПС захтевима тржишта, надлежних државних органа, окружења и међународних институција и тако ствара услове за добру пословну праксу.

Током периода од скоро две деценије, у ЕПС-у живе – имплементирани су, сертификовани и одржавани системи менаџмента сходно захтевима међународних ISO стандарда. У огранцима ЈП ЕПС – РБ „Колубара“, ТЕ „Никола Тесла“, ПК и ТЕ „Костолац“, ХЕ „Ђердап“, „Дринско-Лимске“ ХЕ и „Панонске“ ТЕ ТО, поред осталих, имплементирани, сертификовани и ресертификовани:

- систем менаџмента животном средином сходно захтевима ISO 14001:2015 и
- систем менаџмента безбедношћу и здрављем на раду сходно захтевима ISO 45001:2018.

Наведени стандарди система менаџмента су редовно одржавани, што се потврђује редовним ресертификационим и надзорним проверама од стране треће, независне стране, на годишњем нивоу. Ову услугу, провере преко треће стране, ЈП ЕПС-у пружају сертификациона тела акредитована код акредитационог тела земље која има потписан Multilateral Recognition Agreement (MLA) са IAF-ом (International Accreditation Forum), за захтевану област система менаџмента, на начин дефинисан међународним правилима сертификације тј. важећим обавезујућим документима IAF. У прилог овој тврдњи постоје издати, важећи, међународно признати сертификати који су доступни на web страницама огранака.

На тај начин стварамо предуслове да управљамо процесима у препознатом контексту организације са крајњим циљем остварења очекиваних резултата које су дефинисале заинтересоване стране.

Управљање активностима и процесима из области заштите животне средине и социјалних питања је дефинисано Одлуком о основама унутрашњег организовања и Правилником о организацији и систематизацији послова као и захтевима имплементације ИСО стандарда.

Послови заштите животне средине су организовани по делатностима. За сваку делатност је направљена посебна функција којом руководи извршни директор за ту делатност и који је у оквиру своје функције одговоран за рад запослених у управи као и за деловање огранака где се обавља делатност која је у његовој/њеној надлежности. У оквиру сваке функције постоје посебан сектор који је специјализован за послове заштите животне средине и који планира, прати, координира и надгледа рад огранака у овој области.

За делатност производње електричне енергије овај посао се обавља у Сектору за енергетску ефикасност и ЗЖС у производњи електричне енергије.

За делатност производње угља посао се обавља у Сектору за унапређење ефикасности и ЗЖС у рударству.

На овај начин, с обзиром да су ови сектори у оквиру функције у којој се и обављају активности које имају утицаја на животну средину, они имају могућност и обавезу да буду укључени у све процесе током обављања делатности у оквиру своје функције и да предлажу и прате превентивне и корективне мере у области заштите животне средине.

Средњорочно и дугорочно планирање пројеката у области заштите животне средине се спроводи у сарадњи и под надлежношћу Сектора за стратегију, пословни развој и регулаторне односе.

Велики инвестициони пројекти у области заштите животне средине спровode се у сектору за кључне инвестиционе пројекте.

За припрему збирних извештаја о заштити животне средине за ЈП ЕПС формирају се посебни тимови које чине представници из горе наведених сектора. Они прикупљају и обрађују све податке приспеле из огранака и одговорни су за делове извештаја који се односе на активности из функција којима припадају.

Безбедност и здравље на раду као и социјална питања су у надлежности извршног директора за корпоративне послове. У складу са ИСО стандардима развијене су различите процедуре из ових области, као на пример процедура „Идентификовање, вредновање и преиспитивање потреба и очекивања заинтересованих страна, као и Упутство о сарадњи са заинтересованим странама путем представки.

6. Обновљиви извори енергије - ОИЕ

ЈП ЕПС своје пословање прилагођава борби против климатских промена, притом настојећи да одржи структуру и ниво производње којим би се обезбедила сигурност снабдевања, енергетска транзиција и одрживо пословање компаније. У јуну 2022. ЈП ЕПС је утврдио концепт развоја, узимајући у обзир смернице из нацрта Интегрисаног националног енергетског и климатског плана Републике Србије, којим ће бити утврђени национални енергетски и климатски циљеви за 2030. годину.

У складу са овим концептом, у периоду до 2027. године, у производном портфолију ЈП ЕПС очекује се нових 66 MW ветро електрана и око 150 MW соларних електрана, као и четврти агрегат у ХЕ Потпећ (12,5 MW). У периоду до краја 2027. године спроводиће се интензивне активности на изради инвестиционе и просторно-планске документације пројеката ОИЕ (што подразумева значајнију снагу ОИЕ електрана на мрежи сваке године након 2027. године). До 2035. године укупни нови планиран хидро капацитет је око 900 MW, који ће се остварити реализацијом пројеката Ибарских ХЕ, Моравских ХЕ и РХЕ Бистрица. Предвиђене су и активности на реализацији хидроенергетских пројеката у региону, кроз пројекте ХЕС Горња Дрина и ХЕ Комарница.

Расположиви потенцијал соларне енергије на објектима којима управља, ЈП ЕПС планира да искористи изградњом неколико фотонапонских електрана. СЕ Колубара А, снаге око 71 MWp се планира на депонијама пепела и депонији угља ТЕ Колубара А, а СЕ Морава, снаге 45 MWp, на депонијама пепела и шљаке ТЕ Морава. Уз подршку ЕБРД, као водеће (Lead) банке, у децембру 2022. године ЈП ЕПС-у су одобрена бесповратна средства развојне помоћи WBIF2 за израду пројектне и инвестиционо-техничке документације за оба пројекта соларних електрана. На локацији која је раније коришћена за одлагање пепела и шљаке из ТЕ Костолац планира се изградња СЕ Средње костолачко острво (СКО), снаге око 100 MWp, а пројекат СЕ Петка (10 MWp), на спољном одлагалишту јаловине површинског копа угља Ћириковац. Разматра се и изградња других соларних електрана на касетама пепелишта, одлагалиштима, крововима објаката, укупне снаге око 1500 MWp.

Поред ВЕ Костолац 1, снаге 66 MW, која је већ у изградњи, планира се реализација и ветроелектрана Стишко поље 1 и 2, укупне снаге до 1000 MW.

7. Резиме ESAP за пројекат „Подршка ликвидности ЈП ЕПС“

Пројекат подршке ликвидности ЈП ЕПС-у ће имати ограничен директан утицај на социјалне аспекте и аспекте заштите животне средине. Такође се не очекује ни значајан индиректан утицај пројекта на ове аспекте.

Предузеће ће током реализације пројеката наставити са активностима на усклађивању система управљања животном средином и социјалним питањима са условима Банке за реализацију, са циљем унапређења резултата у овим областима.

Планиране активности су представљене у Акционом плану заштите животне средине и социјалних питања (енг. скраћено ESAP-у) и укључују следеће:

Предузеће ће наставити са имплементацијом интегрисаног Q/EHS (Системи управљања Квалитетом и Заштитом животне средине, безбедност и здравље на раду). До краја 2024. године очекује се завршетак текућег развоја Q/EHS пословног упутства и

² WBIF- *Western Balkans Investment Framework* - Инвестициони оквир за Западни Балкан подстиче социоекономски развој и процес приступања Европској унији земаља Западног Балкана.

процедура руковођења. Такође, биће формиран снажан EHS сектор на корпоративном нивоу и припремљене процедуре за редовну проверу оспособљености кадра и капацитета у областима управљања животном средином, социјалним аспектима и аспектима безбедности и здравља на раду на свим нивоима.

За инсталисане велике хидроенергетске капацитете, предузеће ће спровести компетну процену физичког климатског ризика од поплава и лоше хидрологије/суше.

У области ефикасног коришћења ресурса и спречавања и контроле загађења, наставиће са радом Тим за координацију и управљање планираним пројектима на термоелектранама за смањење емисије загађујућих материја у ваздух у складу са ЕУ ВАТ и BREF захтевима, као и Тим за припремање релевантне документације за обрачун и мониторинг будуће емисије CO₂ у вези са предстојећим захтевима за трговином емисијама CO₂.

Предузеће ће такође наставити са радом на идентификацији могућности повећања енергетске ефикасности у производњи енергије као и у осталим аспектима свог пословања.

Наставће се и са активностима на имплементацији софтверских система за контролу емисије загађујућих материја у ваздух и управљање отпадним водама, као и на стварању адекватних могућности и капацитета за координацију, управљање и евалуацију података о емисији загађујућих материја у ваздух и отпадним водама које ће пружити нови систем вођења података.

Безбедност и здравље на раду ће остати у фокусу деловања. Успоставиће се поступак за преиспитивање броја и потребних вештина запослених у БЗР. Ако се уочи да је неопходно, број мора бити повећан и мора се пружити додатна обука. Такође ће се наставити са разменом добре EHS праксе у предузећу.

Предузеће ће редовно пратити реализацију Корпоративног Оквира за расељавање као и реализацију појединачних Планава за расељавање, што укључује и праћење статуса и животних услова корисника након расељавања.

Једна од активности ESAP-а биће и имплементација процедуре за управљање биодиверзитетом.